23.10.2023

Тема: Галузева структура промисловості України.

1. Пригадайте, що називається галуззю господарства.
2. До якої сфери господарства і якого сектора економічної діяльності належить промисловість?

1) ПРОМИСЛОВІСТЬ ЯК ГАЛУЗЬ МАТЕРІАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА.

Промисловість є однією з великих галузей господарства, яка тісно пов'язана з науково-технічним прогресом і має вирішальний вплив на рівень розвитку суспільства. Це галузь матеріального виробництва, що є сукупністю підприємств (фабрик, заводів, електростанцій, шахт, рудників тощо), на яких виробляють знаряддя праці та іншу продукцію для самої промисловості і для інших галузей господарства, а також видобувають сировину і паливо, виробляють енергію, заготовляють ліс, обробляють і переробляють продукцію, одержану в промисловості або в сільському господарстві.

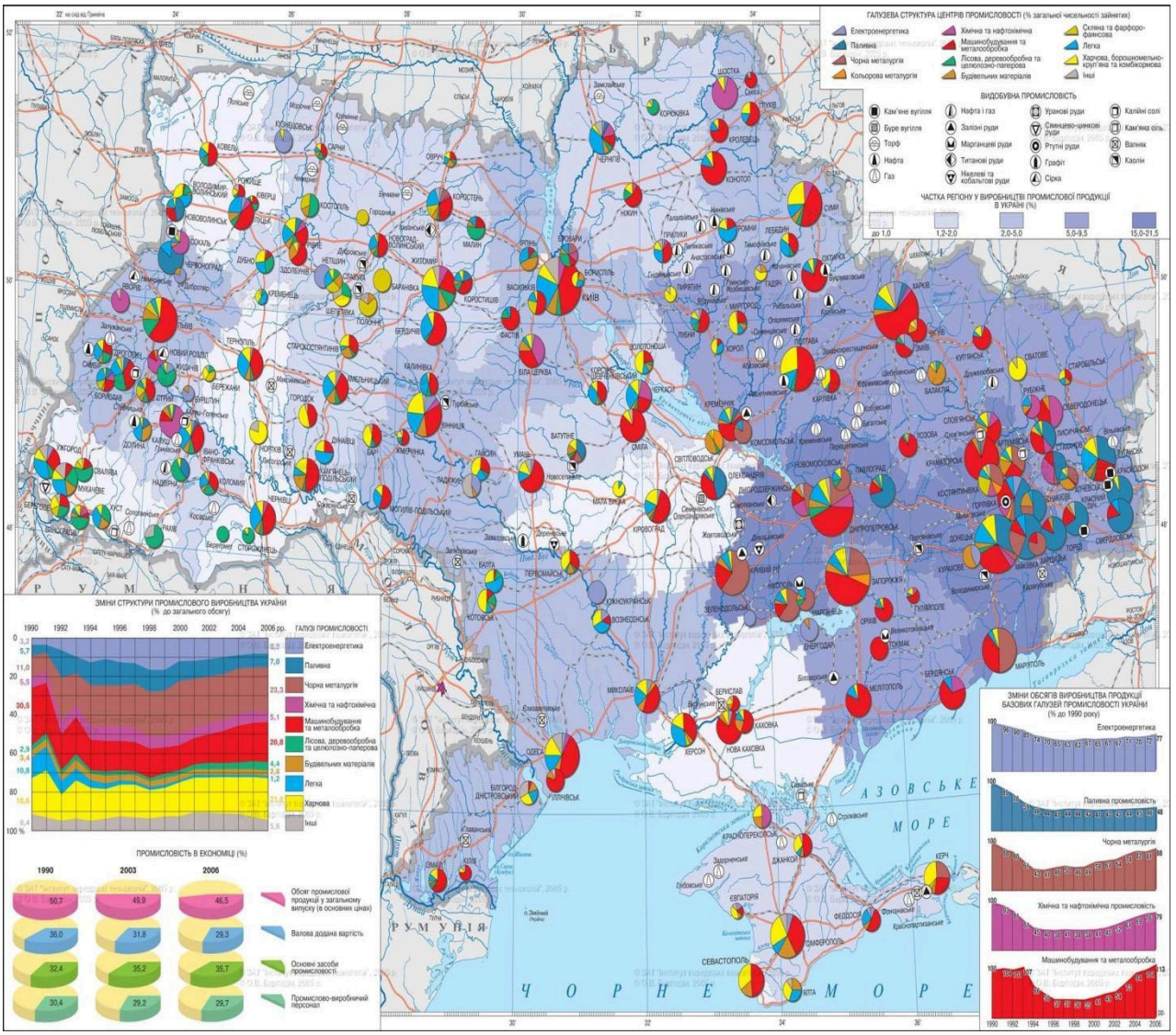
Промисловість є провідною галуззю господарства України. В її складі виділяють видобувні і обробні галузі. **Видобувна промисловість** займається видобутком різних видів палива і сировини з надр Землі, тому її розвиток і поширення залежать від розміщення і запасів корисних копалин.

До **обробної промисловості** відносяться галузі, які займаються обробкою чи переробкою сировини і напівфабрикатів. Це — машинобудування, металургія, деревообробна та інші галузі.

За видом продукції, що випускається, галузі об'єднують у важку, легку і харчову промисловість. Сукупність галузей, які виробляють сировину, паливо, знаряддя праці, складає **важку** промисловість. До неї належать паливна, електроенергетична, металургійна, хімічна, машинобудівна, лісова і деревообробна, промисловість будматеріалів. До **легкої** відносять галузі промисловості, які виробляють товари народного споживання — одяг, взуття, тканини, парфумерію та ін. **Харчова** промисловість об'єднує галузі, що виробляють продукти харчування.

Іноді для того, щоб розрізнити галузі за використанням їхньої продукції, вдаються до поділу галузей промисловості на галузі груп "А" і "Б". До групи "А" відносять галузі, які випускають засоби виробництва, а до **групи "Б"** — товари споживання. У такому випадку до першої групи попадають галузі важкої І деякі легкої промисловості, а до другої — деякі галузі важкої, легкої і харчова промисловість.

2) ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА. У галузевій структурі промисловості України провідне місце традиційно займає важка промисловість — 73 % у 2004 р. (рис. 6). Її значне переважання над виробництвом товарів народного споживання постій-но приводило до проблем із забезпечення населення продукцією легкої і харчової промисловості. За останні роки в усіх галузях промисловості відбулося значне скорочення виробництва продукції, найбільше — у машинобудуванні, хімічній, легкій промисловості. За умови здійснення ринкових перетворень Україна зможе поступово збільшити випуск конкурентоспроможної продукції; для цього вона має як значні природні ресурси, так і висококваліфіковані кадри. Вже зараз багато промислових виробів (метал, літаки, ракетоносії, тканини, швейні вироби, продовольчі товари тощо) користуються великим попитом на світовому ринку.

Мал. Промисловість

ЧИННИКИ РОЗМІЩЕННЯ. На розміщення підприємств окремих галузей промисловості впливають різні чинники, зокрема:

а) природні (рельєф, водні ресурси); б) техніко-економічні (енергетичний, сировинний, транспортний, споживчий, економіко-географічне положення); в) демосоціальні (трудові ресурси, споживчий, соціальна інфраструктура). Ці фактори тісно пов'язані між собою і своєрідно впливають на розміщення підприємств різних галузей, залежно від технологічних особливостей виробництва.

Основним чинником розміщення промислових підприємств донедавна був економічний, тобто прагнення максимальних обсягів виробництва при мінімумі затрат. Тепер провідними стають чинники соціально-економічні (робочі місця, задоволення попиту на товари

народного споживання) та соціально-екологічні (збереження чистого довкілля).

ЕЛЕМЕНТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ. На території України промисловість розміщена нерівномірно. Основними елементами її територіальної структури є промислові пункти, центри, вузли, агломерації і райони.

Промисловий пункт — це населений пункт, в якому є тільки одне промислове підприємство.

Промисловий центр — це населений пункт, в якому розміщено декілька промислових підприємств, не поєднаних між собою виробничими зв'язками.

Промисловий вузол — це один або декілька близько розташованих промислових центрів, в яких розміщені підприємства, що мають між собою тісні виробничі та економічні зв'язки. При наявності значного центру вузол може перетворитися на промислову агломерацію. Поєднанням вузлів та агломерацій, що мають взаємозв'язки, на певній території В Україні сформувалися чотири багатогалузеві промислові райони: утворюється **промисловий район.**

Донецький, Придніпровський, Прикарпатський і Прибузький. Найбільший з них — Донецький — спеціалізується на вугільній, електроенергетичній, металургійній, машинобудівній та хімічній промисловості. Придніпровський промисловий район відзначається розвитком електроенергетики, хімічної, машинобудівної та металургійної промисловості. Прикарпатський промисловий район виділяється нафтовою і газовою, лісовою, машинобудівною І хімічною промисловістю. Прибузький промисловий район спеціалізується на вугільній, хімічній та електроенергетичній промисловості.

Багато промислових вузлів та агломерацій знаходяться у межах промислових районів. Донецько-Макіївська, Горлівсько-Єнакіївська, Луганська промислові агломерації входять, наприклад, до Донецького промислового району; Дніпропетровсько-Дніпродзержинська, Запорізька, Криворізька — до Придніпровського району; Львівська агломерація — до Прикарпатського, а Нововолинська і Червоноградська — до Прибузького промислового району.

Поза межами промислових районів є Київська, Харківська, Одеська промислові агломерації, багато промислових вузлів (Вінницький, Полтавський, Миколаївський, Херсонський, Сімферопольський та ін.). Всі ці елементи територіальної організації промисловості поєднані між собою різноманітними зв'язками і формують промисловий комплекс України.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ. В Україні структурна перебудова (реструктуризація) господарства визнана пріоритетною, бо у спадщину від соціалістичного господарювання залишилася економіка із застарілими енерго- і ресурсномісткими технологіями, високою часткою екологічно небезпечних виробництв з низькою їх ефективністю.

У процесі реформування промисловості виявилося, що її структура не раціональна: в ній — значна частка важкої промисловості, передусім галузей, які обслуговують військово-промисловий комплекс, і незначна частка галузей, що виробляють товари народного споживання. Це й зумовлює необхідність розвитку галузей легкої і харчової промисловості, що, в свою чергу, зменшить залежність України від імпорту найнеобхіднішої продукції. Для України характерна також висока частка гірничодобувної промисловості у випуску промислової продукції, а звідси — й експорт різноманітної мінеральної сировини (будівельних матеріалів, залізних І марганцевих руд, солі, сірки та ін.). Це призводить до великих втрат, бо сировина реалізовується на світовому ринку за низькими цінами. Необхідний розвиток галузей обробної промисловості, підвищення ЇЇ конкурентоздатності на світовому ринку.

Важливе значення має реструктуризація машинобудівного комплексу, оскільки в ньому створювалися засоби виробництва для всього національного комплексу колишньої держави. Необхідна організація нових виробництв, які завершували б технологічні цикли, переорієнтація підприємств на випуск нових видів машин і устаткування, які користуються найбільшим попитом як в Україні, так і за рубежем. Важливу роль у цьому відіграють конверсія підприємств військово-промислового комплексу та вкладання іноземних інвестицій.

Важливе значення для економіки України має удосконалення структури паливно-енергетичного комплексу, зменшення енергозатратності галузей промисловості.

Розвиток легкої і харчової промисловості в Україні пов'язаний із впровадженням нових форм організації виробництва, створенням мережі малих підприємств, які б випускали продукцію широкого асортименту і могли б швидко переорієнтовуватись на потреби ринку. Маючи достатню кількість трудових ресурсів, потужну сировинну базу, Україна може не тільки вирішити свої внутрішні проблеми щодо

забезпечення населення промисловими товарами народного споживання, але й стати важливим експортером цієї продукції на світовий ринок.

Запам'ятайте

Промисловість є галуззю матеріального виробництва, в яких виробляють знаряддя праці та іншу продукцію для різних галузей господарства, а також видобувають сировину і паливо, обробляють і переробляють продукцію, одержану в промисловості або в сільському господарстві.

Промисловість поділяється на видобувну і обробну, а також на важку, легку і харчову. Кожна з цих груп є сукупністю менших галузей, підгалузей, виробництв.

У галузевій структурі промисловості України провідне місце традиційно займає важка промисловість.

Під впливом різних чинників (природних, техніко-економічних, демосоціальних формується територіальна структура промисловості. Основними елементами її є промислові пункти, центри, вузли, агломерації і райони.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

1)Записати тему уроку і зробити короткий конспект у своїх зошитах.

2)Дати відповідь на запитання в зошиті і **надіслати мені на електронну адресу(вказана на першому уроці)** до 25 вересня 9.00 годин.

Запитання і завдання:

1. Що називається промисловістю?
2. Яке значення промисловості у розвитку господарства країни і суспільства загалом?
3. Які галузі займають провідне місце у промисловості?
4. Які елементи територіальної структури промисловості поширені в Україні?
5. Назвіть напрямки підвищення ефективності промислового виробництва в Україні.

6. Вкажіть головні, на вашу думку, шляхи реструктуризації промисловості в Україні.
7. Складіть схему галузевої структури промисловості України